

НЕВІДОМИЙ ЛИСТ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Дочка Івана Панькевича Марта Дольницька надіслала мені лист українського фольклориста Володимира Гнатюка (1871—1926) до невідомого адресата від 2 січня 1990 р. Адресований він був правдоподібно до Олександра Колеси (1867—1945), який був професором В. Гнатюка у Львівському університеті. Заради бібліографії він, мабуть, віддав його Івану Панькевичу.

Лист цікавий з кількох аспектів:

1. Він подає бібліографію праць В. Гнатюка про Закарпаття (Угорську Русь), написаних за п'ятиріччя від 1885 до 1889 р.

2. Серед них є і праці, не зафіксовані дотеперішніми бібліографічними покажчиками, наприклад, праця ч. 2.

3. Лист проливає нове світло на маніфест галицькоукраїнської інтелігенції «І ми в Європі», підписаний кількома визначними діячами: І. Франком, В. Охримовичем, Ю. Романчуком, Н. Кобринською, М. Павликом та ін. Досі авторство цього документу приписувалося або І. Франкові, або співавторству І. Франка з В. Гнатюком. Лист вносить ясність у це питання: автором є В. Гнатюк, а «Др Франко дав тут від себе вступ і кінець».

Нижче подаємо текст листа (з незначними правописними змінами) як причиною до святкування 120-річчя від народження цього визначного українського фольклориста і громадського діяча.

Микола МУШИНКА

Пряшів

Високоповажаний Пане Доктор!

Рівночасно з отсим письмом переслаю Безсонова¹, Митрака² і Чопея³, а надто дві свої відбитки. Петицію⁴ прошу підписати і віддати Савкові. Книжка, яку я просив спровадити, має такий наголовок:

(Місяця видання не знаю).

Подаю також спис своїх статей про Угорську Русь:

1. Дешо про Русь угорську. Радикал. 1895. Ч. 2—3.

2. Найновіші вісті з Угорської Русі. Діло. 1896. Ч. 77.

(Передруковано) в: Першій Руско-Американській Календарь. Впорядив Н. Дмитров. Мт. Sargel, Pa. 1897. Ст. 27—39).

3. Юрій Жаткович. Діло, 1896. Ч. 263.

4. І ми в Європі. Протест галицьких Русинів проти мадярського тисячоліття. Жите і Слово. 1896. Т. V.—Ст. 1—9 (і окрема відбитка. Др. Франко дав тут від себе вступ і кінець).

¹ Безсонов Петро (1828—1908) — російський славист і фольклорист, професор Харківського університету, упорядник збірок російських і білоруських народних пісень.

² Митрак Олександр (1837—1913) — грекокатолицький священник у Ворочеві на Закарпатті, де його відвідав В. Гнатюк. Автор «Русско-мадярського словаря» (1881) та багатьох художніх і публіцистичних творів.

³ Чопей Василь (1856—1935) — учитель гімназії в Будапешті. Автор «Русько-мадярського словаря» (1883).

⁴ Йдеться мабуть про петицію за заснування Українського університету у Львові.

5. Угроруська мізерія. Жите і Слово. 1897. Т. VI. Ст. 46—62.
6. Угроруські новини. Жите і Слово. 1897. Т. VI. Ст. 124—130.
7. Угроруські календарі. " " Ст. 329—335.
8. Етнографічний Збірник. Т. III. 1897⁵.
9. Руські оселі в Бачці, Записки. Т. XXII. 1898 (і відбитка).
10. Етнографічний Збірник. Т. IV. 1898⁶.
11. Rusini v Uhrách. Slovanski Přeħled. 1899. Ч. 5 і 9. Ст. 216—222 і 418—427.
12. Hungarico — Ruthenica / Записки, 1899. (Відбитка). Рецензія на 4 кн.
13. Причнок до історії зносин галицьких і угорських Русинів. Літ(ературно) Наук(овий) Вістник. 1899 (і відбитка).

Тепер буде друкуватися: Русини Пряшівської єпархії і їх говори. (Записки)⁷ і Етнографічний Збірник, т. IX (де будуть пісні Бачв(анських) Русинів⁸).

В «Буковині» була ще надрукована полеміка угор(ських) Русинів про мову і національність їх з моїми замітками п(ід) н(азвою): Темні і ясні духи на Угор(ській) Русі, але не знаю в яких числах⁹.

З глибоким поважанем

В(олодимир) ГНАТЮК

⁵ Йдеться про працю «Етнографічні матеріали з Угорської Русі», т. I.

⁶ *Te same*, т. 2.

⁷ Записки НТШ, т. 25—26, 1900, кн. 3—4, с. 1—70.

⁸ Етнографічні матеріали з Угорської Русі, т. 3.—Львів, 1900.

⁹ Темні духи на Угорській Русі // Буковина.—Чернівці, 1897, ч. 81; Світлі духи на Угорській Русі // Там же, ч. 87—88.

ДУМА ПРО РЕПРЕСОВАНИХ КОБЗАРІВ

Теплого осіннього дня, надвечір, 15 жовтня 1990 року, на другий день Покрови в «Сквері скульптур» на місці зруйнованого сталінськими опричниками Михайлівського Золотоверхого монастиря, біля одного з, можливо, найскромніших, але художньо вдалих зображень Т. Г. Шевченка відбулося вшанування кобзарів-жертв голодомору та сталінського і гітлерівського терорів представниками Київського кобзарського цеху та шанувальниками традиційного кобзарства. Ці люди, що згуртувалися навколо бандуриста Миколи Будника — одного з найхарактерніших представників неперервної усної кобзарської традиції, учня відомого старійшини фольклорної кобзарської школи Г. К. Ткаченка, вперше зібралися на Великдень на подвір'ї Покровської церкви в Києві. Тоді священник автокефальної церкви о. Юрій після відправи осв'ятив кобзарські інструменти — народні бандури, ліри, кобзи і благословив кобзарів-«традиційників» на многотрудну дорогу відродження кобзарської традиції, очищення її від замулення і цілковитої підміни «сучасними» псевдокобзарськими нашаруваннями: штучною авторською творчістю «під бандуру».

І от минуло півроку і знову зійшлися однодумці, щоб обговорити свої поточні кобзарські справи (Покрова за традиційним кобзарським календарем — день «закриття кобзарського сезону»), порадитися щодо роботи взимку і навесні (аж до свята Трійці). М. Будник запропонував товариству проект хоругви Київського кобзарського цеху, присутні обмінялися відомими їм фактами про масове винищення кобзарів і лірників в 20—40-х роках, інформацією про встановлення пам'ятного знака репресованим кобзарям у Харкові, прочитали молитву за упокій їх душ. А потім вирішили двічі на рік (на Трійцю і Покрову) збиратися на цьому ж місці для вирішення своїх кобзарських проблем, «екзаменування» і «визвілок» учнів, відродження кобзарських традицій і звичаїв. Була висловлена пропозиція на базі цеху та ІМФЕ ім. М. Рильського АН УРСР провести науково-практичну конференцію з питань кобзарської фольклорної традиції з тим, щоб хоч щось протиставити «діяльності» т. зв. псевдокобзарських клубів, гуртків і шкіл, які орієнтуються не на традиційні засади.

На закінчення прозвучало декілька традиційних лірницьких псалмів («Страдална мати», «Нема в світі правди», «Сирітка») у виконанні автора цих рядків та прониклива імпровізація М. Будника (що, на наш погляд, відтворює традиційний думний стиль), яку й пропонуємо увазі читачів.

Михайло ХАЙ

Бровари, Київської обл.